

ČÍŽKOVICE, hřbitovy a válečné hroby.

MARTIN LADISLAV BRŮŽA

NAPSAL: MARTIN LADISLAV BRŮŽA

NA PROJEKTU SPOLUPRACOVAL: JUDr. PAVEL JELÍNEK

KOREKTURA TEXTU: Ing. MARTIN BURIAN

ČÍŽKOVICE, HŘBITOVY A VÁLEČNÉ HROBY.

V obci Čížkovice se dnes nacházejí čtyři hřbitovy.

Starý hřbitov u kostela, starý farní hřbitov nad Čížkovicemi, nový obecní hřbitov nad Čížkovicemi, který je dnes spojený v jeden spolu se starým hřbitovem a židovský hřbitov.

V čížkovickém katastru se také nalézají i mnohé hroby skrčenců s kamennými nástroji, hliněné nádoby a bronzové šperky ze starší doby bronzové, hroby s halštatskými typy¹, řadové kostrové hroby s bronzovými nádobami a železem. Vykopávány zde byly popelnice s popelem předků, bronzové šperky, jimiž se ozdobovaly, kamenné, bronzové a železné zbraně, jimiž se bránili proti nepříteli, nebo lovili zvěř. V hrobech se nalézaly i jehlice, spony, závitky zlata, a dokonce i kamenné ruchadlo.

Hojné zkameněliny z Čížkovic si dnes můžete také prohlédnout ve Vlastivědném muzeu v Ústí nad Labem, v Litoměřicích nebo také v Praze v Národním muzeu, v mineralogické expozici.

Nyní zde uvedeme alespoň částečný záznam z vykopaných pozůstatků v Čížkovicích, abyste si udělali obrázek o tak bohaté lokalitě na starší osídlení v naší vesnici.

V roce 1932 na staveništi domu č.p. 235, byla nalezena krásná amfora z červené hlíny. V roce 1933 při výkopech u německé školy, před domem holiče Kouby, byla objevena kulturní jáma s ohništěm, se střepey z různých nádob, s kostmi vyhynulých zvířat, s napůl opracovanými parůžky. Bylo tu obydlí pračlověka, v jámě chráněno střechem z větví a vše bylo podle odhadu staré přes 3000 let.

Dále při kopání základů české školy v hloubce 65 cm. ležela kostra skrčence, která byla obložena a přikryta kameny. V hrobě ležel opracovaný kámen v podobě kladiva a zachovalá nádoba z období tzv. zvoncových pohárů. (stáří také odhadované přes 3000 let).

Při stavbě domu č.p. 227, byl nalezen hrob bojovníka z doby bronzové s dvěma bronzovými náramky, vypuklými ozdobami a rozbitá nádoba. (stáří bylo odhadované na 2000 let). V roce 1933 v nádražní ulici před domem č.p. 192 pod chodníkem byli vykopáni dva na sobě položení skrčenci. Na jaře roku 1934, při kopání základu pro stromy na zahradě u nové české školy byl nalezen hrob kostry přímého typu s hlavou k jihu a obličejem k východu. Byla zde nalezená rozbitá úplná zásobnice, neporušený koflík a bronzová spona. V uličce před domem č.p. 223, byl nalezen asi 60 cm. dlouhý kel.²

A mnoho dalších nálezů se také podařilo objevit při těžbě v lomech místní cementárny.

¹ Doba halštatská označuje období, během kterého se ve střední Evropě objevili Keltové a začalo se zpracovávat železo. Začátek tohoto období je archeology datován do období 7. století př. n. l. a končí kolem roku 450 př. n. l.

Svůj název dostalo podle hornorakouského města Hallstattu v Solné komoře. V polovině 19. století tam bylo objeveno přes tisíc hrobů. Nálezy z hrobů se s převahou daly zařadit do nejstarší doby železné.

² Informace o vykopávkách: Česká kronika obce Čížkovice 1919-1956.

Hřbitovy:

- **Starý hřbitov** se původně rozprostíral kolem kostela. Při přestavbě nového kostela mezi roky 1658–1665 hřbitov u kostela ustoupil a zcela se zmenšil o tu část, o kterou se rozšířila nová stavba kostela. Změnila se i přístupová cesta a hřbitov tak dostal zcela jinou novou podobu.

Císař Josef II. vydává dne 23. 8. 1784 dekret o zákazu pohřbívání uvnitř měst a obcí. Tak se také stalo, že starý hřbitov u kostela byl zrušen a nahrazen v roce 1793 zcela novým farním hřbitovem na Cíglšenk, (Ziegelšenk, "Ziegelschenke"). Dnes na Svobodě.

Starý hřbitov kolem kostela byl neudržovaný a zarostlý bezem. V únoru 1893 nechal Jakub Kraus rolník z Čížkovic křoví odstranit a nově vysázet kolem kostela 16 kaštanů.

- **Nový farní hřbitov** byl založen na farních pozemcích za obcí v roce 1793. Ve farní kronice se však uvádí u roku 1895 v poznámce o místním starém hřbitově že byl založen již roku 1785. Pozemek hřbitova se rozprostíral od branky, až za kapli na hřbitově. Posledním hrobem u zdi byl například hrob kněze Josefa Žoldy, který zemřel + 29.5.1795 Čížkovice, a tak byl na novém hřbitově pohřben mezi prvními.
- **Nový obecní hřbitov.** V roce 1895 zakoupily společně od místní fary obce Čížkovice, Želechovice a Radostice pozemek o velikosti 940 čtverečních sáhů od zdejší fary za 940 zl. r. m. Ale jen část pozemku byla upravena na hřbitov, který byl celý obehnán zdí. Rovněž roku 1895 byla opravena i hřbitovní kaple. Součástí hřbitovního areálu byla i márnice spolu s pitevnou, která byla při revitalizaci hřbitovní zdi v září 2020 zbořena.

V pondělí 21. října 1895 byl posvěcen za kaplí nový díl hřbitova, o který byl rozšířen starý hřbitov.

V obecní kronice na straně 59 se píše, že byl hřbitov na jaře v roce 1950 opraven spolu s kaplí a že při tom byly opraveny hřbitovní vrata. O hřbitov se tehdy starala hřbitovní komise vedená Josefem Vacatou a hrobníkem byl František Trojan. (Za války byl hrobníkem pan Jenčík se svou manželkou. A po panu Trojanovi byla hrobnicí paní Bednářová)

V létě roku 1936 byla provedena k místnímu hřbitovu výstavba chodníku za 12 000 Kč.

Dnešní společný hřbitov jak parcelní číslo: 286 s výměrou 971 m², tak parcelní číslo: 284/2 s výměrou 1547 m², vlastní Obec Čížkovice, Jiráskova 143, 41112 Čížkovice. Na pozemku hřbitova stojí také kaple s parcelním číslem st. 690 o výměře 33 m²., kterou rovněž vlastní Obec Čížkovice.

Centrální hřbitovní kříž. Centrální litý železný hřbitovní kříž od neznámého autora pochází z roku 1895. Byl vztyčen na pochozí cestě uprostřed nově založeného hřbitova severozápadně od obce. Jak kříž, tak nový přilehlý díl hřbitova vysvětil v pondělí 21.10.1895 čížkovický kněz Jan Ev. Kořínek. Pro posvěcení nového i starého dílu hřbitova bylo vydané biskupskou konzistoří v Litoměřicích plnomocenství 2.9.1895 pod číslem 6602.³

³ Farní kronika Čížkovic 1730-1916 (rukopis) zapůjčená MUDr. Ladislavem Kubíčkem. (dnes BISKUPSTVÍ LITOMĚŘICKÉ Mgr. Martin Barus, archivář). Stránky číslované nejsou, rok 1895, Nový díl hřbitova.

Popis objektu:

Vrcholový mohutný plochý litý železný Latinský kříž, na křížení ramen s plastikou Ukřižovaného Ježíše Krista je umístěn na vrcholu jednoduchého hranolového podstavce z lomového kamene (vápeneč) s mohutnou horní krycí deskou a patkou v podobě v horní části zkoseného hranolového soklu, Stěny podstavce jsou hladké bez zdobení. Základ podstavce je mírně zapadlý ve svahovém terénu.

Podstavec i kříž naposledy opravovali na podzim 2003 Martin, Jiří a Petr Brůžovi. Roku 2015 se při silné bouři uvolnila na podstavci podpora kříže, kterou nechala opravit obec Čížkovice.

Začátkem roku 2019 schválilo zastupitelstvo obce zpracování projektu na celkovou revitalizaci hřbitova v Čížkovicích. Tomuto rozhodnutí předcházelo zpracování Posudku na stav hřbitovní zdi a hřbitovní kape v Čížkovicích. Z posudku vyplynulo, že hřbitovní zeď není poškozena pouze vizuálně. V důsledku působení zemních tlaků je na mnoha místech porušena i staticky, což se projevuje vyboulením a tvorbou svislých trhlin. K dalšímu poškození zdi dochází z důvodu zemní vlhkosti. Díky vzlínající vlhkosti odpadají kusy omítky, degraduje cihelné zdivo včetně pojiva. Posudek se zabýval i stavem zvoničky. Na její fasádě jsou patrné poruchy způsobené vzlínající vlhkostí. Poškozená je i střešní konstrukce, do které zatéká voda. Projekt má za cíl vybudovat novou hřbitovní zeď s patřičnou hydroizolací, vytvoření nové vstupní brány a rekonstrukci zvoničky zahrnující novou skladbu střešního pláště, fasádní omítku, výměnu výplní okenních a dveřních otvorů. Nedílnou součástí projektu bude také revitalizace vlastního prostoru hřbitova. Dojde k vytvoření zpevněných cest pomocí žulové dlažby a mlatu. Rekonstrukcí projde i schodiště u vstupu a parkoviště před hřbitovem.

- **Židovský hřbitov na Ladech.**

Židovský hřbitov v Čížkovicích leží 500 m severně od vsi na kraji pole v místní části zvané "Na Svobodě".

Hřbitov v Čížkovicích je se svojí rozlohou 539 m² jedním z nejmenších židovských hřbitovů v České republice. Přesto není jeho historie dosud zcela objasněna, kromě matrik se nedochovaly žádné archivní prameny.

Jako datum založení se udával r. 1800, kdy měl židům darovat pozemek majitel panství Josef Glaser, pokřtěný Žid z Českolipska. V této době však patřilo panství Náboženskému fondu, ale od r. 1819 do r. 1838 byl majitelem panství Josef Glaserfeld, který by mohl být totožný s Josefem Glaserem.⁴

Pohřbívali se zde Židé z celého okolí, z Milešova (kde je doložena židovská obec s modlitebnou), z Velemína, z Třebenic, z Libochovan, ze Sulejovic, doloženy jsou i pohřby židovských vojáků z posádky v nedalekém Terezíně.

V lovosických matrikách zemřelých je zaznamenáno 125 pohřbů v Čížkovicích.

Na hřbitově samotném se dochovalo kolem 50 náhrobků.

Židovské osídlení v Čížkovicích, resp. jedna rodina, je doložena již v r. 1574, v soupise židovských rodin v Čechách z r. 1793 je v Čížkovicích uváděna rodina vinopalníka a obchodníka s vlnou a kůžemi Davida Bergweina, v dalších dvou vsích čížkovického panství

⁴ http://www.toukypocechach.com/lokalita.php?interni_nazev=cizkovice2

ještě tři rodiny (Bergweinovi, dvoje Schüllerovi). Bergweinovi žili v Čížkovicích, až do II. světové války.

Až do r. 2003 byla vlastníkem pozemku obec Čížkovice, hřbitov však chátral, došlo k destrukci ohradní zdi i jednotlivých náhrobků. Hřbitov se nachází v těsné blízkosti bývalé skládky, která byla využívána v l. 1968-1975. Poté byla zahrnuta hlínou a dnes zde najdete jen pole. Hřbitov samotný zůstal ukrytý pod hromadou sutě.

V roce 2003 jsme spolu s panem farářem MUDr. Ladislavem Kubíčkem a rodinou Miloslava Bednáře z Čížkovic pokoušeli hřbitov vyřezat a upravit, avšak po odkrytí hrobů čelil hřbitov nájezdu vandalů, a tak jsme od úplného odkrytí hřbitova ustoupili.

V únoru 2003 byl pozemek převeden na Federaci židovských obcí ČR a je spravován MATANA, a.s. V letech 2005-2006 byl hřbitov restaurován nákladem 300 tis. Kč. Částkou 50 tis. Kč přispěla i obec Čížkovice a dalšími 30 tisíc Kč přispělo Sdružení pro úštěckou synagogu a hřbitov. Sdružení se též postaralo o zřízení informační tabule.

Na hřbitově se dochovalo kolem 50 náhrobků, většinou v torzálním stavu. 11 z nich má některé údaje dosud čitelné. Nejstarší náhrobky pocházejí z 1. pol. 19. stol., nejmladší z 80. let 19. stol.

Podle matrik se zde nejstarší doložený pohřeb konal v r. 1832, nejmladší pak r. 1883. Na hřbitůvku je ale velmi dobře čitelný ještě pozdější pohřeb a to – Moses Bermann aus Opolau (Úpohlavy). Narozen r. 1812, zemřel v r. 1889.

11 náhrobků mělo některé údaje ještě čitelné:

Moses Berman

Elisabeth Glesner aus Trebnitz (1819-1870)

Klara Pollak aus Trebnitz (zemřela 1878)

Johana Katz

Juda Bergwein

Katharina Lichtenstern aus Sullowitz
(1798-1864),

Kamilla Kraus aus Trebnitz (na jejím náhrobku

si vyryl drobným písmem jméno autor –

F.Diwisch in Lobositz)

Moses Lichtenstern aus Sullowitz

(1827-1868)

Charlotte Glässner geb.Zinner (1820-1881),

Leopold Bergwein

Dawid Bergwein

Pamětnice (narozená roku 1921) si vzpomíná, že potomci rodu Bergweinů bydleli v Čížkovicích naproti kostelu a handlovali s dobyt看em.)⁵

Nápisy na náhrobkách jsou hebrejské a německé.

Zajímavosti:

Staré náhrobky, které kdysi ležely kolem kostela, byly nejprve uloženy v kostele a později byly použity do jižní ohradní stěny hřbitova (směrem k vesnici). Za jedním náhrobkem lze pod spadlou omítkou spatřit kousek renesančního reliéfu s postavou Krista⁶. Zbytek je nepřístupný za náhrobkem.

Náhrobek také může připomínat nějakého šlechtice, ale to se dozvíme až se odhalí zbývající část náhrobku.⁷

⁵ Anna Stará, http://web.meulovo.cz/dnesek/2008/0801_07.html

⁶ Svědectví p.Václav Tunkl, + 1969, přepis JUDr. Pavel Jelínek.

⁷ Poznámka: Martin Brůža

Při pohledu od vstupu na hřbitov je umístěn vlevo od kaple, trochu, asi metr za ní hrob ovčáka (je pod hrobem rodiny Pilcovy). (Stojím – li zády k němu, dívám se na kapličku). Je to ten už notně zvětralý pískovcový podstavec se vsazeným křížem. Nápis na něm je už dosti nečitelný a silně se odlupoval. Ale není tam nic než jméno, česky uvedeno povolání ovčáka z Rybníčku a datum úmrtí.⁸

Pro ukázkou uvádím jen pár slavných jmen spojené se hřbitovy v Čížkovicích.

Hřbitov u kostela:

- **Farář Johann Georg Landerhauser** (Jan Jiří Landerhauser) + 18.7.1719 Čížkovice, zakladatel čížkovických matrik a první školy v Čížkovicích.
- **Dvě děti stavitele Giullia(Julius) Broggia**, který se roku 1658 v Čížkovicích oženil.
- **Farář Josef Franc Pusch** + 26.5.1742 Čížkovice.
- **Farář Josef Jan Žolda** z Třebenic 1711 - + 5.8.1775 Čížkovice 64 let. (pohřben před kostelem)

Hřbitov:

- **Marie Anna Konvičková** (Konwitzki) se narodila v Čížkovicích roku 1767 a zemřela také v Čížkovicích roku 1821 ve věku 54 let. V roce 1786 se v Čížkovicích provdala za Antonína Hermanna Resslera. Matka Josefa Resslera (29.6.1793 - 10.10.1857) vynálezcem lodního šroubu.
- Na hřbitově jsou pohřbeni **rodiče doc. Jiřího Mašína** (27. 5. 1923 –17. 3. 1991), historika umění a pedagoga, jenž působil na Akademii výtvarných umění v Praze.
- **Čeněk Chaloupský** (11.1.1875 - 15.4.1959), průkopník a letecký konstruktér.
- **Josef Šanda** (8.9.1865 – 14.10.1948), zasloužil se o podporu českého obyvatelstva v Čížkovicích, a o založení České školy v Čížkovicích.
- **Farář Josef Žolda** z Třebenic (1741 - + 29.5.1795 Čížkovice)
- **Wenzel Zacke z Pablovic**, (29.11.1805 - + 19.4.1889 Čížkovice) slavný kněz, arciděkan, konsistoriální rada, býv. biskupský okresní vikář a školní inspektor, farář v Čížkovicích, emeritní prezident spolku pro pozdvižení chovu včel v Čechách, čestný člen dolnorakouského a moravského spolku chovatelů včel, člen c.k. vlastenecké ekonomické společnosti, Lovosického zemědělského spolu a Mosteckého hedvábnického spolku.
- **Jakub Kraus**, (familie Kraus) sedlák z čp.37, mecenáš a donátor obce. Zemřel ve svých 85 letech 22.7.1895.

⁸ Informace: JUDr. Pavel Jelínek

- **Karl Kraus** z čp. 33, (23.4.1841 -30.5.1917), který byl 25 let okresním starostou, velmi vlivným členem obecního zastupitelstva a mecenášem.
- **JUDr. Oskar Duck** (Familie Duck) advokát v Lovosicích.
- **Karel Tunkel**, výrobce betonového zboží v Čížkovicích.
- **Franz Kempf**, ředitel čížkovické Německé školy, který byl zdejším obyvatelstvem nesmírně vážený.
- **Gustav Tietze** (+12.7.1932), starosta obce a inspektor Německých hasičů.

A dále vyz: válečné hroby.

Válečné hroby v obci Čížkovice

Válečný hrob je místo, kde jsou pohřbeny ostatky osob, které zahynuly v době války. Válečným hrobem je i pietní místo připomínající válečné události a oběti.

Péči o válečné hroby upravuje zákon č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon stanovuje práva a povinnosti v oblasti péče o válečné hroby a pietní místa (dále jen "válečný hrob") a orgány státní správy a jejich působnost ve věcech válečných hrobů.

Obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností zákon (§4 odst. 1) ukládá:

*vést evidenci válečných hrobů, které jsou v jeho správním obvodu;

*informovat příslušný krajský úřad o počtech a o stavu válečných hrobů, které vede v evidenci.

Ať se jedná o vojáka kterékoliv strany, tak po válce jsou jejich hroby chráněny zákonem a mezinárodními smlouvami a nesmí být zlikvidovány.

.....

K tomuto tématu se nám dnes nabízí stále více otázek než odpovědí.

Existuje snad jen ten jeden hrob na místním hřbitově, anebo jsou snad někde poblíž nějaké jiné zapomenuté válečné hroby? A je zde další otázka, co se stalo se všemi těmi padlými vojáky z první bitvy sedmileté války, právě z bitvy u Lovosic, která se udála na podzim r. 1. října 1756. Vždyť tam padlo a bylo raněno více jak 2273 Rakušanů a 2606 Prusů.⁹

Z této bitvy máme zatím zmínky o hromadném hrobě u Lukavce, kde byli pohřbeni koně. U Keblic pod kapličkou na Sířejovice měl být další hromadný hrob¹⁰, kam se měli ukládat vojáci, co zemřeli na následky zranění. Máme také zmínky, že před kapličkou Panny Marie Einsiedelnské v Lovosicích stojí stará lípa a za ní je hromadný hrob padlých vojáků, jejichž ostatky byly v okolí během let nacházeny. Zatím poslední hrob z oněch dob, byl nalezen v červenci roku 2005 při stavbě bazénu na jedné lovosické zahradě. Dokonce i v Čížkovicích Na Rybníčku byl nalezen při kopání nové studny pohřbený jeden voják¹¹. Je tedy zřejmé, že takových zapomenutých hrobů je v našem kraji mnohem více.

Po bitvě u Kunnersdorfu (12.srpna 1759) nebyl Bedřich II. po nějaký čas schopen velet armádě, a tak se princ Jindřich stal vrchním velitelem všech pruských vojsk.

I ve válce o bavorské následnictví v r.1778 princ Jindřich velel armádě, zůstal však do značné míry nečinný, což vedlo k roztržce s jeho bratrem Bedřichem II.

Po nešťastné bitvě u Lovosic, která se dala roku 1756, přišli 5. dubna 1757 Prusové do Čížkovic znovu. Nakonec dokonce roku 1778 rozložil v Čížkovicích stany (princ Jindřich Pruský) mladší bratr krále Bedřicha II. A měsíc se zdržoval v Čížkovicích na tamní faře.

Historické pozadí této dlouhé návštěvy se dosud nepodařilo vyjasnit. Je však pravděpodobné, že to bylo v souvislosti s některou z jeho početných diplomatických misí.¹² Jeho tábor se táhl podél silnice z Čížkovic až k Čertovce u Třebenic. Když se Jindřichovo vojsko 10. srpna 1778 utábořilo na Humberku, zůstalo tam v ležení celých sedm týdnů.¹³

O tom, že si Prusové ani v Keblicích nepočínali šetrně, dokazují zápisky keblického sedláka Jana Fausta, který tuto událost líčí následovně:

" Krajská vojna se strhla a princ Frydrych pak do Čech s celou svou armádou vtrhl a na Čížkovský faře sobě hauptkvartýr udělal a na našom vrchu, jmenovaným Humberku a to jest bylo 10. Augusta 1778 sobě udělal ležení a vostal na jednom místě ležel 7 neděl, tak za toho času u nás v Keblicích

⁹ https://cs.wikipedia.org/wiki/Bitva_u_Lovosic

¹⁰ Informace v kronice obce Keblice. Bohužel kaplička dnes stojí již na několikátém místě, a tak se nedá přesně určit její původní místo.

¹¹ Informace ze soukromého zdroje

¹² Soukromý dopis s životopisem prince Jindřicha Pruského (18.1.1726 – 3.8.1802), který napsal Manfred Motel, s přátelskou podporou domu Hohenzollernů. Překlad: JUDr. Pavel Jelínek

¹³ Přepis z Keblické obecní kroniky.

ten nepřítel vyraboval, že se ani nedostávalo v žádném stavení ani jedny dveře ani lavice, ani nijaké nádobí, co k živnosti potřebné jest." ¹⁴

Armáda se tedy po Čížkovicích a jeho okolí pohybovala docela často. Proto by bylo také nemožné, aby zde nezemřel žádný zraněný voják. Kde jsou pohřbeni ti, co se již nestačili vrátit do svých domovů?

A co napoleonské války? Řada severočeských měst a obcí poslala na bojiště u Chlumce zásoby proviantu a po bitvě přijala vojenské oddíly. Některé pouze procházely, některé se zdržely na pár dnů, aby mohli být ošetřeni zranění vojáci a mužstvo načerpalo nové síly. V polovině září roku 1813 se Čížkovice a jejich okolí staly velkým vojenským táborem převážně ruských jednotek, které byly pod vedením generála hrabě Levina Augusta Theophila von Bennigsen. V ležení zde a v okolí bylo na 80 000 Rusů.

Každý dům, který mohl poskytnout přístřešek, měl ubytované vojáky. Z této doby se nám také dochovala zmínka o hromadném hrobě u Keblic.

A je tu další otázka, kde že jsou pohřbeni zranění z první světové války, co zemřeli v Čížkovicích? Uvedme si například: **P. Boudník**, Husarský pluk č. 9 (Husarenregiment Nr. 9)¹⁵, který zemřel v Čížkovicích na tuberkulózu plic 25.III.1915. **A. Spitz**, Zeměbranecký pěší pluk „Litoměřice“ č. 9 (Landwehrintanterieregiment „Leitmeritz“ Nr. 9)¹⁶, ten zemřel v Čížkovicích na tuberkulózu 29.XII.1915. a **F. Gollberger** pěší pluk č. 4, (Infanterieregiment Nr. 4)¹⁷, který zemřel také v Čížkovicích 17.II.1918.

Máme tu další hádanku, a to jsou nemocní vězni propuštění po druhé světové válce z terezínské věznice, co přišli na zámek do Čížkovic.

A mezi oběti můžeme počítat z Čížkovic určitě také židovské spoluobčany, o kterých zatím bohužel nemáme žádné zprávy.

V Čížkovicích samotných jsou židé uváděni od roku 1574. Vždy se jednalo o jednotlivce. Nejvyšší počet židů byl v roce 1890, kdy je uváděno 22 osob.

Židovské osídlení v Čížkovicích, resp. jedna rodina, je doložena již v r. 1574, v soupise židovských rodin v Čechách z r. 1793 je v Čížkovicích uváděna rodina vinopalníka a obchodníka s vlnou a kůžemi Davida Bergweina, v dalších dvou vsích čížkovického panství ještě tři rodiny (Bergweinovi, dvojce Schüllerovi). Bergweinovi žili v Čížkovicích, až do II. světové války.

Pietní místa

Obec Čížkovice a Želechovice mají dnes vedené jen tři pietní místa: Pomník z I. a z II. světové války, který se nachází u kostela v centru obce v Čížkovicích, pomník padlého vojáka, který najdete na místním hřbitově a pomník padlým v Želechovicích.

Krom toho se na místním hřbitově nachází další řada válečných hrobů, v nichž jsou pochováni převážně vojáci padlí z I. světové války. (Tedy ve skutečnosti se převážně jedná o válečné zajatce).

¹⁴ Přepis z Keblické obecní kroniky.

¹⁵ <https://www.valka.cz/Husarsky-pluk-c-9-1867-1918-t48902>

¹⁶ <https://www.valka.cz/Zemebrenecky-pesi-pluk-c-9-t48392>

¹⁷ <https://www.valka.cz/Pesi-pluk-c-4-1873-1918-t47181>

Je prokazatelné, že zatím se hrobová místa padlých vojáků, která jsou na místním hřbitově nedají oficiálně potvrdit a nedá se ani s určitostí říct, kde přesně vojáci leží. Dnes se můžeme opírat jen o výpovědi pamětníků, kteří nám sdělili své poznatky.

Více informací jsme také získali ze zápisů knihy pohřbených uložených na obecním úřadě v Čížkovicích. Zápisy jsou ze začátku vedené v německém jazyce, a tak jsem požádal pana JUDr. Pavla Jelínka o překlad.

Z této knihy se můžeme dozvědět také to, že číslování jednotlivých hrobů začíná vstupní branou vždy u obvodových zdí a pokračuje jednotlivými řadami, dále že hřbitov má čtyři části číslované římskými číslicemi I. - IV., ale dnes se v tomto rukopise dá těžko orientovat.

Například, pod číslem 393 leží v Čížkovicích na hřbitově **rakouský c. a k voják Hugo Hiller** a pod číslem 394 je zapsán další **rakouský c. a k. voják Franz Fallberger**, oba zemřeli v roce 1918. Hugo Hiller leží v hrobě číslo 45 a Franz Fallberger v hrobě číslo 78. V poznámkách je zápis s vedením hrobového místa, a to je do roku 1933 a 1932. Poté byl hrob zrušen a poskytnut jinému uživateli.

Berme však také v potaz, že toto označení hrobového místa je starší a během let se již mohlo několikrát změnit.

Uvedeme zde další zápisy z této knihy. Pouze k některým se později vrátíme.

V hrobě číslo 86, leží **italský válečný zajatec Giuseppe Antonio**, který zemřel 30.ledna 1918.

Pod číslem 39 - 40 jsou zapsáni **dva Angličané** kteří byli dne 6.I.1944 zastřeleni na útěku. V poznámce je že pohřeb byl zaplacen obecním úřadem.

V hrobě číslo 37 ležel 2.1. Berejnar Frank a v hrobě číslo 40 ležel 2.1. Turner Revez. Vedle obou záznamů stojí: exhumace 1947 a čísla III 1944 439/XXI B, III 1944 474/XXI B.

Mnoho zápisů máme z roku 1945, ale nevím, zda se dají také zapsat mezi válečné hroby. Ale připisuji to jako připomínku na tu dobu, kdy končila druhá světová válka a kdy se dělaly dnes pro nás nevysvětlitelné věci. Zápisy nebudeme nikterak komentovat jen zde opíšeme jména lidí, data úmrtí a také příčinu.

13.3.1945 - Hubert Schliebs, 4měsíční dítě utečenců, Želechovice.

26.3.1945 - Zdenka Stivata, dítě Slováků, 14 dní, Želechovice.

29.3.1945 - Elisabeth Bartsch, 78 let, utečenec.

10.4.1945 - Juliane Jendrischek, Jančice, Štěpánův statek, 78 let, utečenec.

26.4.1945 - Jarosch Müller, Čížkovice, Nádražní 202, 3měsíční dítě se svou babičkou.

27.4.1945 - Antonie Kahl, Jenčice, oběšena u... ?.., 80 let.

12.5.1945 – 4 utečenci z Drážďan zastřeleni a rozmláceni na poli za Želechovickým dvorem. Franz Sühnen, dcera Sühnena (nečitelné), manželka Sühnena a Charlotte Grützner.

4.5.1945 - zátaras u Jenčic, zastřelen bezejmenný Ital.

12.5.1945 -Heinrich Dvorschak, zabit v Želechovicích (název stavení nečitelný).

12.5.1945 - Sikora Franz, Čížkovice, voják bez hodnostního označení, zastřelen, čestný hrob.

12.5.1945 - Anton Seifert, Čížkovice, probodnut nožem.

13.5.1945 - Gustav Horalek, Čížkovice, oběšen doma v kuchyni.

13.5.1945 - ruský voják – automobilové neštěstí, čestný hrob.

23.5.1945 - Nicolaus Schmid, Čížkovice, 35 let, proříznuté hrdlo, utečenec z Jugoslávie, bez majetku.

24.5.1945 - Anton Husko, Čížkovice 68 let, oběšen. Pohřben v hrobě Průshelů.

29.5.1945 - Waldemar, příjmení neznámé, Čížkovice, spadl z auta, to mu přejelo hrud' (sloužil u Fingera).

Čestný hrob

Již několikrát jsme se zde zmínili o čestném hrobě. Co to vlastně je čestný hrob? Jak vzniká a kdo je v nich uložen?

Čestný hrob je ocenění obce udělené ve výjimečných případech fyzické osobě, která již zemřela a zasloužila se nějakou měrou o dobré jméno či jinou vznešenou věc pro obec. Tato osoba mohla být i nositelem titulu čestný občan. Prohlásí-li zastupitelstvo obce některý hrob za čestný hrob, bere tím na sebe závazek péče o tento hrob na vlastní náklady. Mezi nájemcem hrobového místa, resp. majitelem hrobového příslušenství a statutární obcí tak musí být uzavřena smlouva, v níž bude stanoven majetkoprávní vztah obce k hrobovému místu a hrobovému příslušenství včetně dohody o údržbě hrobu a způsobu jejího financování.

Čestný hrob může být zrušen pouze na základě rozhodnutí zastupitelstva města anebo obce.

V Čížkovicích byl do tzv. čestného hrobu pohřben také Franz Preschel, který zemřel 20.6.1942. (Bohužel podrobnosti o jeho osobě nám zatím nejsou známy). Rovněž je v čestném hrobě pohřben voják Sikora Franz, který zemřel 12.5.1945.

Mezi čestné hroby v Čížkovicích je zařazen také pomník padlého vojáka, který najdete pod novým číslem hrobu 150. (Dříve zde byla tabulka s číslem 134). Mezi čestné hroby patří také například hrob čížkovických kněží, kde jsou pohřbeni Josef Žolda z Třebenic (1741 - + 29.5.1795 Čížkovice) a Wenzel Zacke z Pablovic, (29.11.1805 - + 19.4.1889 Čížkovice).

Obecní hroby

V knize pohřbených uložených na obecním úřadě v Čížkovicích, je ještě další zápis, a to z roku 1939 kdy je zmiňován tzv. **chudinský hrob**, který zaplatila obec. Hrob se dříve nalézal pod číslem 46. Do tohoto hrobu se ukládali lidé, kteří zemřeli v bídě, a neměli žádný majetek ani prostředky na pohřeb.

Dříve podle nařízení císaře Josefa II. se kosterní pozůstatky jednou za 10 let vyjmuly a hroby se použily znovu. Do společného šachtového hrobu, bylo pochováno nejvýše pět či šest rakví, zasypaných nehašeným vápnem. Podstatné je, že už po sedmi či osmi letech hrobníci ostatky vykopali

a kosti umístili do kostnice, případně je rozdrtili. Hřbitov s omezeným prostorem se tak uvolňoval pro další zemřelé.

Novodobě se na místním hřbitově nachází i **hrob** bývalého **Domova důchodců**, který se využíval především pro lidi, které žili v domově důchodců v Čížkovicích, tam také zemřeli a neměli žádné příbuzné nebo nikoho, kdo by se o jejich ostatky postaral.

V listopadu 2019 Obec nechala opravit hrobové místo číslo 154 a zřídila zde **obecní hrob**. Místo, již slouží pro důstojné uložení lidských ostatků z opuštěných hrobů a uložení lidských ostatků občanů, kteří si přáli poslední odpočinek v Čížkovicích a nemají zde hrob. Popřípadě také pro sociální pohřby.¹⁸

Pomník padlým v Čížkovicích

U kostela stojí pomník padlým ve světové válce od lososického kamenosochařství firmy Semann a Scholl.

Pomník padlým stojí ve střední části obce, severně od areálu kostela sv. Jakuba. V prostorách bývalého hřbitova na parcelním čísle 13/1 v obci Čížkovice [564711] a katastrálním území Čížkovice [624101]. Vlastnické právo pozemku má Římskokatolická farnost Čížkovice, Purkyňova 17, 41117 Libochovice.¹⁹

Pomník nechal pořídit sbor německých dobrovolných hasičů s podporou obce 5.9.1926 za 17 000 Kč.²⁰ Jedná se o kamenný jehlanec, s kamenným zábradlím.

Na pomníku byla umístěna deska se jmény 36 válečných obětí.²¹

J. Vojtiš	pěší pluk 42	+26.VIII.1914, Srbsko
J. Grusser	pěší pluk 42, svobodník	+5.I.1915, Srbsko
A. Wanka	pěší pluk 42	+21.III.1915, Bratislava (prochladnutí)
P. Boudník	H.pluk 9	+25.III.1915, Čížkovice (tuberkulóza plic)
I. Brož	pěší pluk 75, desátník	+28.III.1915, Karpaty
A. Baer	pěší pluk 42, desátník	+19.VII.1915, Itálie (plný zásah granátu)
J. Poláček	pěší pluk 21, svobodník	+23.VIII. 1915 Halič (střela do nohy)
A. Bienert	pěší pluk 42	pohřešován, Halič (střela do hlavy)
F. Bienert	L.U.pluk 2, praporčík	+15.IX.1915, Rusko
J. Jablonsky	E.J.B.2	+19.IX.1915, Ruské Polsko (střela do hlavy)
E. Jablonsky	pěší pluk 31	+23.X.1915, Itálie (střela do hrudi) ²²
A. Thiele	pěší pluk 42, praporčík	+15.XI.1915, Volyň (střela do břicha)
A. Spitz	pěší pluk 9	+29.XII.1915, Čížkovice (tuberkulóza)
A. Vašíček	dragounský pluk 2	pohřešován 1915, Rusko
J. Honolka	pěší pluk 42, vlakvedoucí	+6.II.1916, Rusko
J. Charousek	pěší pluk 74	+22. ?.1916, Maďarsko (zápal plic)
E. Tietze	pěší pluk 42	+6.VI.1916, Rusko (střela do hlavy)
J. Cembirek	L.I.pluk 12	pohřešován, 6.VII.1916, Rusko

¹⁸ To znamená, pokud nesjedná pohřeb ve lhůtě 96 hodin od oznámení úmrtí podle zvláštního předpisu fyzická nebo právnická osoba, zajistí pohřbení obec, na jejímž území k úmrtí došlo. Většinou se jedná o ten nejlevnější způsob, což je uložení popela do urny.

¹⁹ <https://nahlizeniidokn.cuzk.cz/VyberParcelu.aspx>

²⁰ Česká kronika obce Čížkovice 1919-1956 str.104,113

²¹ Německá kronika obce Čížkovice 1926-1937, str.15, překlad do českého jazyka Ing. Mgr. Jaroslav Mareš

²² Německá kronika obce Čížkovice 1926-1937, str.15, překlad do českého jazyka Ing. Mgr. Jaroslav Mareš

E. Handrejch	pěší pluk 56	+30.VII.1916, Tarnopol
A. Seemann	L. I. pluk	+28.VIII.1918, Rusko
E. Czechov	J.2, svobodník	+6.XI.1916, Albánie (malárie)
F. Hocker	pěší pluk 42	+14.XII.1916, Itálie
K. Tietze	L. I. pluk 9	+30.V.1917, Tyroly
I. Gollberger	pěší pluk 18	+24.VII.1917, Maďarsko
K. Gutwirt	pěší pluk 42	+15.XII.1917, Itálie
J. Gollberger	pěší pluk 18	+15.I.1918, Česká Lípa
F. Gollberger	pěší pluk 4	+ 17.II.1918 Čížkovice
A. Staněk	pěší pluk 42	+3.VII.1918, Rumunsko
J. Karl	dělostřelecký pluk 9	+24.VIII.1918, Itálie
V. Pelej	dělostřelecký pluk 75	+15.IX.1918, +Itálie
A. Püschel	pěší pluk 42	+6.X.1918, Itálie
F. Solnář	dragounský pluk 1	+Terezín
H. Hiller	strážmistr ?	+8.II.1919, Praha
J. Minka	pěší pluk 42, svobodník	+27.II.1919, Terezín
K. Kleinmoth	dělostřelecký pluk 9	+20.IX.1919, Albánie
A. Kraut	F.-I.-R., vlakvedoucí	+5.X.1919, Siřejovice ²³

Tento samý text rovněž se jmény obětí najdeme v Čížkovické České kronice na straně 105. Rozdíl mezi českým a německým seznamem je v osobních jménech, někdy v příjmení a v jednom případě dokonce v roce úmrtí.

Rozdíly zde uvádím:

Německá kronika	Česká kronika
J. Grusser	F. Grusser
I. Brož	J. Brož
E. Jablonsky	F. Jablonsky
A. Vašíček	K. Vašíček
J. Charousek	F. Charousek
E. Tietze	F. Tietze
J. Cembírek	J. Cempírek
E. Handrejch	F. Handrejch
A. Seemann +1918	A. Seemann +1916
I. Gollberger	J. Follberger
J. Gollberger	J. Follberger
F. Gollberger	F. Follberger
F. Solnář	F. Solnař

Pomník má tvar strohého vysokého obelisku v oplocení z leštěné žuly.

Původně byl zakončený plastikou velkoněmecké orlice s roztaženými křídly na stupňovaném hranolovém soklu, která v pařátech svírala žulovou kouli.

Uprostřed čelní strany obelisku byl umístěn kruhový ornament s ratolestmi, nad nimi byl umístěn černý latinský kříž. Na obelisku je datace 1914-1918.

²³ Německá kronika obce Čížkovice 1926-1937, str.16, překlad do českého jazyka Ing. Mgr. Jaroslav Mareš

Po druhé světové válce byl pomník upraven. Byla odtesána orlice, odstraněny byly veškeré tabulky na oplocení, ve středovém pilíři a patě obelisku. Tabulku se jmény padlých z první světové války, nahradila mnohem skromnější deska připomínající obě světové války.

Nápis na desce je:

**PADLÝM VE SVĚTOVÉ VÁLCE 1914-1918.
OBĚTEM NACISMU 1938-1945.**

V patě podstavce je tabulka s nápisem:

VĚRNI ZŮSTANEME.²⁴

Pomník padlým v Želechovicích

Jako němý svědek nejsmutnější události počátku minulého století dnes stojí ve střední části obce, západně od kaple, dříve sv. Jana Nepomuckého a dnes Panny Marie, pomník padlým. Památník stojí na parcelním čísle 151/13 v obci Čížkovice [564711] a katastrálním území Želechovice [774677]. Vlastnické právo pozemku má Obec Čížkovice, Jiráskova 143, 41112 Čížkovice.

Pomník nechal pořádit sbor německých dobrovolných hasičů v roce 1921 nad návesním rybníkem v jižní části návsi uprostřed vsi.

Popis objektu

Pomník v podobě stély z opracované žuly je osazen na vysoké stupňové základně z umělého kamene teraco. Celková výška pomníku dosahuje asi 3,22 metru. Sokl stojí na třech stupních a ohraničen je čtyřmi kamennými sloupky s koulí na vrcholu. Na přední pohledové straně vrcholové části ve tvaru komolého, segmentem zakončeného jehlanu je situován dnes značně setřelý plastický reliéf tlapatého kříže v kruhu, pod kterým jsou uvedena jména deseti padlých rodáků. Na těle pomníku je německý věnovací nápis, který býval po druhé světové válce, až do začátku roku 1990 překryt obdélnou černou pamětní nápisovou deskou se zlaceným českým nápisem. Ve spodní části pomníku u základny je na postranních podestách datace 1914 a 1918. Před pomníkem je vysoký, úzký, obdélníkový květináč, který tvoří součást základny s třemi stupni. Prostranství kolem pomníku je upraveno do podoby okrasného záhonu s vysázenými jehličnatými stromky. Vše je oploceno okrasným pletivem v rámu.

Pomník není udržován a postupně chátrá. Narušená část podstavce je odhalená což má destruktivní vliv na stav objektu, vzhledem k tomu, že dovoluje projít atmosférické vodě do ložných ploch podstavce, což může narušovat statiku podstavce. Spárování je vyžilé a místně ztracené. Nápis se jmény se dá přečíst jen těžko a německý věnovací nápis je dne již skoro nečitelný.

Jména deseti válečných obětí:

Mende Heinrich 1892 + 6.9.1914

Hacker Karl 1891 + 10.11.1914

Jenčík Alois 1891 + 10.11.1914

²⁴ Poznámka Martin Brůža

Zuna František 1892 + 22.11.1914

Wunsch Gustav 1879 + 9.9.1916

Vašák Josef 1898 + 24.10.1916

Hajek Antonín 1893 + 25.10.1916

Storch Karl 1891 + 22.12.1916

Wunsch Josef 1878 + 3.8.1917

Müller Váslav 1880 + 16.10.1918

Německý věnovací nápis

DEN IM WELTKRIEGE CEFALLEN HELDEN

GEWIDMET VON DER

FREIW. FEUERWEHR SCHELCHOWITZ

Ve světové válce padlým hrdinům

věnováno od

dobrovolného hasičstva Želechovic²⁵

Pomník padlého vojáka

Pomník padlého vojáka najdete na místním hřbitově pod novým číslem hrobu 150. (Dříve zde byla tabulka s číslem 134). Pomník byl v měsíci srpnu až září 2015 celkově vyměněn za podobný novější pomník.

Jak na starší pamětní desce, tak na novější stěle však zůstal nápis ve stejném znění:

ZDE ODPOČÍVÁ

VOJÁK SOVĚTSKÉ ARMÁDY

ZAHYNUL TRAGICKOU SMRTÍ

PŘI OSVOBOZOVÁNÍ

NAŠÍ VLASTI

9. KVĚTNA 1945

Toto datum 9.5.1945 je pouze symbolické. O této tragédii máme záznam v Čížkovické obecní kronice na straně 166. Zde se píše, že Rudá armáda dorazila do Čížkovic, až třetí den po 9. květnu. Armáda dorazila do Čížkovic tedy až 12. května 1945, kdy se stala ta smutná událost, při které přišel o život jeden ruský voják. V kronice na straně 166 v dolní části stránky je jen malá zmínka, kterou přepisují.

Oběť: nešťastnou náhodou přišel o život voják Rudé armády, když se byl naň zřítil sloup u parku.

²⁵ Překlad nápisu: JUDr. Pavel Jelínek

(podle výpovědí místních lidí došlo k dopravní nehodě, kdy auto narazilo do sloupu stojícího u parku. Nárazem se sloup přerazil a padl na již zmíněného vojína.)

Hroby vojáků Ruské carské armády

V roce 1915-1917 byli v Čížkovicích na nádraží ubytováni zajatí vojáci ze světové války.

Podle záznamů ve farní knize z roku 1916 se mělo jednat o 50 ruských zajatců. 11.6.1916 v 10 hodin se měli pod dozorem četnictva účastnit všichni mše svaté.

Vojáci z Ruské Carské armády, jsou pohřbeni na místním hřbitově. Jeden z nich, Alexej Ljočkovský se ve věku 22 let večer dne 24.12.1917 oběsil v Želechovicích v tamním dvoře.

Přesné jméno a osud druhého vojáka jsme zatím nezjistili. Kříže na hrobech obou ruských vojáků, byly podle mě jednoduché ale z vyprávění jsem se dozvěděl, že byly pravoslavné a bylo na nich uvedeno v němčině jméno, russischer Kriegsgefangener (t.j. ruský válečný zajatec), datum úmrtí in Tschischkowitz a na křížení dřev byla další destička o velikosti pohlednice s jejich fotografiemi (poprsí) v carské vojenské uniformě a s vojenskou čepicí na hlavě.²⁶

Dnes oba neoznačené hroby se nacházejí nedaleko sebe u jižní zdi, ke konci starší části hřbitova.

Za kaplí na nové části hřbitova byl další hrob ruského válečného zajatce. Byl na něm dřevěný kříž, vysoký tak asi do pasu, a na něm byla částečně ulomená porcelánová destička s fotografií carského vojáka s čepicí na hlavě. Nápis byl malovaný, německy psaný, ale nebyl švabachem. Kříž stál za kapličkou, hned za hroby obou p. farářů. Ten ruský hrob za hřbitovní kaplí byl situován tak, že když jsem se díval na tu destičku, tak Čížkovice jsem měl za zády. Kousek té oválné porcelánové destičky byl ulomen na levé straně. Byla připevněna dvěma šrouby. Velikost té destičky byla asi tak jako oválná pohlednice. (Vypadalo to a bylo to tak velké, jako porcelánová Boží požehnání, která se věší doma nad dveře.) Hrob orámování myslím neměl. Jen nepatrný pahrbek. Zatím na jeho místě není další nový hrob²⁷.

Hrob vojáka Italské armády

Krom toho leží na místním hřbitově ve staré části také zajatý voják z Italské armády, který 30.1.1918 ve 12.00 hod. nešťastnou náhodou zemřel při posunu v místní cementárně. Bylo mu 26 let a jmenoval se Giuseppe Antonio De Luca.²⁸

Jak se nám podařilo později zjistit, tak italský válečný zajatec Giuseppe Antonio, který zemřel 30. ledna 1918 leží v hrobě číslo 86. Což je po pravé straně hřbitova, u severní zdi šesté hrobové místo od vstupní brány.

Všechny hroby jak ruských zajatců, tak také italského zajatce dnes nejsou označeny.

Podle záznamů ve farní knize z roku 1917 tak v čížkovické cementárně pracovalo 23 italských zajatců. Po smrti Giuseppeho polní kurát Jan Hlaváček (před válkou byl prvním kaplanem v České Skalici u

²⁶ S Ruskem máme také smlouvu č.99/1996 Sb. V jejím čl.21 se zavazujeme k péči vojenské hroby. V Bernské úmluvě, krátce po II. svět. válce se ČR zavázalo, že bude pečovat o vojenské hroby z I.i II. svět. války.

²⁷ Svědectví: JUDr. Pavel Jelínek.

²⁸ S Itálií máme smlouvu, je ve Sbírce zákonů - č.35/1998 Sb., a tam v čl.14., čtvrtý odstavec se ČR zavazuje, že bude chránit a udržovat italské vojenské hroby v ČR.

Náchoda) vykonal za zemřelého polní pobožnost v Italské řeči. Tehdy ke zpovědi přišlo devět zajatců a druhý den ještě osm. Polní mše v Italské řeči se konala ještě jednou a to 18. dubna 1918.

(Kurát je zastaralé označení pro výpomocného kněze, užívané dříve zřídka pro farního vikáře (tehdy většinou označovaného jako kaplan, oficiálně vicarius cooperator) a ve specifickém významu pak pro vojenského kněze (tzv. polní kurát, feldkurát), tedy funkci dnes označovanou jako vojenský kaplan, dříve též polní vikář.)

Hrob poručíka Heinricha Weihscheina

Na čížkovickém židovském hřbitově je také jeden válečný hrob, a to poručíka Heinricha Weihscheina s nápisem:

Heinrich Weihschein
Leutnant
in k.k. Inf. Regiment
Don Miguel N°29.
Friede seiner Asche ²⁹

Zajatecký tábor

Snad osud tomu chtěl, nebo je to jen paradox, že za okupace na nádraží ve staré výtopně, byli na stejném místě jako za první světové války ubytováni váleční zajatci. Větší zajatecký tábor však stával ve starém statku na tzv. Ovčíně, v dnešní Dvořákově ulici, kde dnes již naleznete pouze garáže.

Tito vězňové, trpěli velkým hladem. Hlady se vrhali po krmné řepě, zahnilých bramborách i lupení. Občané a dělníci z Čížkovic a okolí na vlastní nebezpečí i přes zákaz Němců jim donášeli jídlo chléb, ovoce, přenechali jim i své svačiny, kuřivo obuv i prádlo a často doručili i dopisy. Byly to nejsvětější lidské činy. Máme ovšem svědectví, že značné starosti nastaly po propuštění zajatých vojáků na svobodu. Vojenští zajatci, byli vyhladovělí a sháněli se všude po potravinách, jichž byl v té době všeobecný nedostatek hlavně v dělnických rodinách. Zajatci se také mstili německým rodinám, kde drancovali a znásilňovali ženy. A mezi Čechy se našli i tací, co upozorňovali právě na domy, kde žili německé rodiny.

Sovětská armáda dorazila do Čížkovic až 12. května. Nešťastnou náhodou tu přišel o život vojín Rudé armády, když se na něj zřítil sloup u parku. Někteří zajatci se potom postupně přidávali k Rudé armádě, s níž odjížděli a jiní byli soustředěni ve sběrných táborech a odtud transportováni do Ruska.

Hroby vojáků Anglické armády

Ve hřbitovní knize Čížkovic se nám pod číslem 39 dochoval záznam o dvou Angličanech, kteří byli dne 2.1.1944 zastřeleni na útěku. V poznámce je, že pohřeb byl zaplacen obecním úřadem. Dále je zapsáno že v hrobě číslo 37. ležel Berejnar Frank a v hrobě číslo 40. ležel Turner Revez. Vedle obou záznamů stojí: exhumace 6.1.1947 a nějaká neznámá čísla III 1944 439/XXI B, III 1944 474/XXI B. Samozřejmě, že obě jména vojáků byla při zápisu v knize zkomolena, dokonce i exhumace je v knize zapsána 6.1.1947, kdežto v anglických záznamech je uvedeno datum exhumace 13.9.1947.

²⁹ Do centrální evidence válečných hrobů, pomník přidal: Karel Fous.

<https://www.vets.cz/vpm/mista/obec/3858-cizkovice/Na%20Svobod%C4%9B/>

Co se stalo dále s oběma vojáky se již nikde nepíše, a dokonce se o nich nezmiňuje ani kronika.

Avšak v anglických úředních záznamech je dokument o přenesení ostatků Turnera i Revella z Čížkovic dne 13.září 1947. Píše se tam, že hrob číslo 39, ve kterém spočinuli oba vojáci byl ve třetí řadě.³⁰

Ve hřbitovní knize je zapsán dvoj hrob číslo 39-40, kam byl v roce 1936 pohřben Karl GALLE. Navíc to číslo 39-40 odpovídá i místu v anglických úředních záznamech. Dodnes hrob rodiny Galle, leží na konci u jižní zdi hřbitova hned vedle kolumbária. Na pamětní tabulce stojí:

***Ruhestätte
Der Familie
Galle
Schelchowitz***

***Zde odpočívá
Rodina
Galle
Ze Želechovic***

Díky panu JUDr. Pavlu Jelínkovi jsme zjistili o těchto vojácích i další velice zajímavé informace. Oba angličtí vojáci jsou dnes pohřbeni v Praze 3, na Olšanských hřbitovech, na vojenském hřbitově vojáků Commonwealthu.

Pan PhDr. Filip Vojtášek, autor knihy o bombardování Protektorátu nám pomohl tyto dva Angličany určit:

Frank Stanley Revell, Lance Corporal, příslušník 5. praporu The Buffs (Royal East Kent Regiment), jednoho z nejstarších pluků anglické (britské) armády, narozen 1917, zemřel na neznámém místě 2. 1. 1944, pohřben je nyní v Praze, na čestném pohřebišti Commonwealthu na Olšanech.

Percival Turner, Private, příslušník 4. praporu Cheshire Regiment, narozen 1911, zemřel na neznámém místě 2. 1. 1944, pohřben je nyní v Praze, na čestném pohřebišti Commonwealthu na Olšanech.

Frank Stanley Revell, byl příslušník špičkové anglické jednotky, která byla založena už v roce 1572. Její sídlo je v hrabství Kent a její kaple je v katedrále v Canterbury.³¹ Percival Turner, byl příslušníkem Cheshirského Regimentu. Tento regiment, vznikl v roce 1672 v hrabství Chester, kde má dokonce své vlastní muzeum³²

Válečný hrob **Frank Stanley Revell**:

***THE BUFFS
6285671. L. CPL
F. S. REVELL
THE BUFFS
2ND JANUARY 1944 AGE 27
HE DIED FOR HIS COUNTRY FOREVER IN OUR THOUGHTS R. I. P.
(Zemřel pro svou zemi, vždy zůstane v našich myšlenkách)***

³⁰ <https://www.cwgc.org/find-records/find-war-dead/casualty-details/2270302/PERCIVAL%20TURNER/>

³¹ <https://www.acanterburytale.com/t77-the-buffs>

³² https://en.wikipedia.org/wiki/Cheshire_Military_Museum

V připojeném angl. textu stojí, že byl svobodník, jeho služební číslo bylo 6285671, byl pochválen v hlášení. Adresa sídla jeho jednotky byl Královský východokentský regiment. Frank Stanley Revell zemřel 2.ledna 1944, jeho rodiče byli Ernest Stanley a Elisabeth Revell, bydlel na 129 St Radigund Road, v Doveru, III C 11 a byl válečný zajatec v Stalag IV E v Německu.

Stalag IV E byl německý vojenský zajatecký tábor nedaleko Altenburgu v Duryňsku, 45 km od Lipska.

Percival Turner byl voják, narozen roku 1911. Jeho služební číslo bylo 4386543, byl příslušníkem Cheshire Regiment. Percival Turner byl pochválen v hlášení. Je pohřben na Olšanech, III C 10.

Jeho rodiče se jmenovali: George a Winnifred Turner, bytem Loftus, hrabství Yorkshire, III C 10.

Percival Turner byl očividně válečným zajatcem ve stejném táboře v Stalag IV E u Altenburgu v Duryňsku, jako Frank Stanley Revell. ³³

Válečný hrob **Percivala Turnera**:

**THE CHESHIRE REGIMENT
4386543 PRIVATE
P. TURNER
THE CHESHIRE REGIMENT
2ND JANUARY 1944 AGE 34**

**TO LOSE A SON WITH A HEART OF GOLD IS A LOSS THAT CAN'T BE TOLD GOD MAY TELL US WHY
ONE DAY**

(Ztratit syna zlatého srdce je ztráta, kterou nelze vyjádřit slovy. Bůh nám jednou sdělí proč.) ³⁴

V současné době by bylo dobré zajistit, aby tato místa (pokud jsou dosud volná) nebyla nikomu pronajata, jde totiž o vojenské pietní místo a jde o uchránění jeho piety, tj. aby se tam snad neobjevil náhrobek nějakého jiného člověka. Bohužel hroby jsou dnes již obsazené novými nájemci, a tak by se snad slušelo si alespoň tyto vojáky připomenout na nějaké pamětní desce umístěné na místním hřbitově.

Hroby vojáků spojenecké armády

Tento příběh, který zde popisují vyprávěla paní Lola Žohová svému bratranci JUDr. Pavlu Jelínkovi z Prahy a ten ho pak 25.10.2015 převyprávěl mě.

Na podzim roku 1944 bylo někde mezi Košťálovem a Čížkovicemi sestřeleno americké letadlo. Tři letci z něj vyskočili a na padácích se snášeli dolů, ale Němci do parašutistů stříleli a všechny tři zabili ještě ve vzduchu. Parašutisté spadli někde mezi Jenčicemi a Čížkovicemi.

Pak byli podle místa dopadu pohřbeni na nejbližším hřbitově. V našem případě to bylo v Čížkovicích. Nekonal se žádný obřad. Němci dodali zcela jednoduché bedny a do těch parašutisty uložili. Hrob vykopala místní hrobnice paní Jenčíková.

Vojáci jsou zakopáni po levé straně, cca 2 metry za kaplí. Nyní tam už jsou novodobé hroby a místo jejich společného hrobu není nijak označeno.

³³ Informace a překlad textu: JUDr. Pavel Jelínek

³⁴ Informace a překlad textu: JUDr. Pavel Jelínek

Paní Lola Žohová říkala, že tehdy jako 11 holčička běhala po hřbitově a ten velký hrob i rakve viděla. Jinak tam prý kromě ní a paní hrobnice vůbec nikdo nebyl.

Na konci války, ještě dříve, než přišli Rusové, tak se u křížku na rozcestí směrem na Úpohlavy zastavilo americké vozidlo a vojáci ukazovali, že Rusové jsou za kopci.

Vyprávěl jsem tento příběh paní Martě Štýbrové, rozené Jenčíkové z Čížkovic a ptal jsem se, zda jí rodiče něco nevypověděli. Marta Štýbrová mi říkala, že měli doma ke konci války schovaného Francouzského zajatce, který se ukrýval nad místní cementářskou vilou. Rodiče ho našli skrčeného a vyhladovělého ve křoví a potají ho vzali domu, kde ho ukrývaly. Kdy a kam potom ten zajatec odešel dnes již neví. Paní Marta Štýbrová, vyprávěla také o tom, jak jí maminka říkala o pohřbu Novotného ze Želechovic a o postřílené Německé rodině na konci války z nádražní ulice. A ne ty americké letce by si mohl vzpomenout některý z bratrů.

Kontaktoval jsem s tímto příběhem i pana Filipa Vojtáška, který mi poslal velice zajímavé informace.

O tom že hledám na hřbitově v Čížkovicích pohřbené americké vojáky jsem se během řeči zmínil i před Tomášem Rotbauerem, který mi přislíbil pomoc s hledáním. Zkontaktoval pana Jenčíka, jednoho z bratrů Marty.

Od Josefa Jenčíka rodáka z Čížkovic, kterému je 75 let a bydlí v Liberci jsme se dozvěděli, že si vzpomíná na vyprávění své maminky, která mu sdělila, že někdy na sklonku války, u nich v noci klepal oddíl Wehrmachtu, který chtěl po ní a jejím manželovi, vykopat větší hrob, do kterého mají ukrýt těla 3 osob. A že to vše má proběhnout bez obřadu a tajně. Rodina Jenčíků, okamžitě z důvodu strachu šla vykopat hrob pro daná těla a uložila je. Jak paní Lola Žohová, tak Josef Jenčík označili místo uložení a má se jednat o místo mimo běžného uložení těl. Bohužel nevíme, zda paní Lola Žohová, slovem kaple nemýnila starou márnici, což by i souhlasilo s výpovědí a označením pana Jenčíka.

Bohužel jak to vypadá byl jsem z celého příběhu odstrčen a již se nejedná o spolupráci ale (Amatérský badatel Tomáš Rotbauer společně s Rudolfem Tenglerem, který patří mezi specialisty v hledání s georadarem, v pátek 13. listopadu pomocí tohoto zařízení zkoumali část půdy na čížkovickém hřbitově. Podle Rotbauera by se právě tam měly nacházet ostatky vojáků z druhé světové války.)

K sestřelenému letadlu jsem dostal informaci, že jedno z těch letadel spadlo u Kostomlat za Milešovem, což by mohlo teoreticky odpovídat tomu našemu sestřelenému letadlu mezi Košťálovem a Čížkovicemi.

Pátral jsem dále a 26.10.2019 jsem dostal od Pavla Krejčího z letecké badatelny dopis, že od K. Nováka ze Severočeského leteckého archivu by se mělo jednat o posádku B-24, který se zřítil u Mukova.

Consolidated B-24G Liberator

42-78432 "Final Approach"

736. Bomb Squadron

454.BG, 15. AF Mukov okr. Teplice 21.7.1944

Letoun odstartoval ze základny San Giovanni Field v Itálii ráno 21.července 1944 k náletu, s cílem bombardovat "Sudetenländische Treibstoffwerke AG (STW)" v severočeském Mostě. Dlouhá, osmihodinová mise nad okupované Československo se nakonec stala osudnou pro deset bombardérů

15.AF. Čtyři z nich se zřítily na našem území. B-24 pojmenovaný svou posádkou "Final Approach" se stal obětí mosteckého flaku. Po zásazích se rozpadl ve vzduchu a zřítíl na několika místech mezi již zaniklou vesnicí Radovesice a obec Mukov do zalesněného kopcovitého terénu.

Tři letci zahynuli – mezi nimi velitel stroje- 2/Lt Leon H. Polinski. Sedm letců stačilo padající stroj opustit včas na padácích a byli zajati.³⁵

----- Zajímavosti -----

Ing. Vojtěch Baudisch a Čížkovice

Ing. VOJTĚCH (Adalbert) BAUDISCH *7.9.1876 +27.1.1948

Život a smrt Ing. Vojtěcha Baudische, byl až do nedávna obestřen mlčením s utajovanými skutečnostmi. Díky bádání, hledání podrobností o svých příbuzných nám může dnes vnuk Ing. Adalberta Baudische, Herbert Absolon poodkrýt roušku tajemství a můžeme tak nahlédnout za oponu tehdejších událostí.

Ing. Vojtěch Baudisch byl ředitelem v letech 1923-1940 česko-sazské cementárny v Čížkovicích. V čížkovické kronice na straně 161 o něm najdeme jen letmou zprávu, kterou přepisují.

Ředitel cementárny Baudisch se stal brzy málo energickým a málo přející metodám nacismu. Byl proto nahrazen nacistou Hanzlitschkem, oberněmcem, který Čechům vyhrožoval a neštítel se je dát ani zavřítí. Pozoruhodné je, že tu dále působil technický úředník Ing. Sobotka, za republiky Sokol a Čech, za okupace hlášen jako Němec. I byl jako Němec odsunut.³⁶

Další letmou poznámku najdeme v čížkovické kronice na straně 121, kde je ředitel cementárny Ing. Adalbert Baudisch se svou chotí zmiňován 19.10.1933 jako čestný host při slavnostním otevření novostavby České školy.

Ve školní České kronice píše po výslechu z 8.8.1940 pan řídící učitel Josef Chramosta:

Vyšetřování toho, jak jsem se později dověděl, způsobil mi tehdejší administrátor fary čížkovické Franz Stuchlik. ³⁷ Utvořil v obci v SdP skupinu, jež chtěla odstranit ředitele cementárny Baudische a dále německého řídícího učitele Bauera. To první se podařilo a ředitel dostal brzy modrý arch, Bauer přešel v hodnosti okr. Hejtmana do Roudnice.

Více se o něm jak v čížkovické cementárně, tak v obci samotné nedozvíme.

Ing. Vojtěch Baudisch

³⁵ <http://www.leteckabadatelna.cz/havarie-a-sestrely/detail/182/>

³⁶ Česká kronika obce Čížkovice 1919-1956 str.161

³⁷ Více podrobností o farním administrátorovi má u sebe Martin Brůža.

se narodil 7.9.1876 v Pilníkově okr. Trutnov. Manželka Marie roz. Súsová pocházela ze statku v Horních Počernicích. Se svou rodinou se do Čížkovic přistěhovali v r. 1923 z Králového Dvora u Berouna, kde byl Ing. Baudisch náměstkem ředitele v cementárně. V Čížkovicích se pan Ing. Vojtěch Baudisch stal ředitelem cementárny a byl člen dozorčí rady sasko-české továrny na portlandský cement v Drážďanech. Do nuceného odchodu do důchodu odchází v lednu 1941. Odstěhoval se do vilky v Horních Počernicích, v níž byla od roku 1935 provizorně umístěná také škola.

V květnových dnech roku 1945 se Ing. Vojtěch Baudisch přičinil o to, aby se vojska skupiny německých armád Mitte takzvané armády Střed, jejím velitelem byl polní maršál Ferdinand Schörner, vyhnula právě Horním Počernicím. Kupodivu jako by se náhodou tato skutečnost do oficiální kroniky Horních Počernic nehodila.

Po válce byli Baudischovi, jako Němci internováni ve věznici v Ruzyni a po roce, kdy proti nim nebylo shledáno žádných důkazů kolaborantství byli oba propuštěni.

Jako zajímavost můžeme říci, že ve prospěch pana Ing. Vojtěcha Baudische a jeho rodiny u soudu vypovídal také bývalý řídící učitel pan Josef Chramosta, který odešel z Čížkovic do Prahy na Vyšehrad a vyučoval v roce 1946 v druhé obecné dívčí škole na Praze 6.

Po propuštění z Ruzyně dostal Ing. Vojtěch Baudisch legitimaci specialisty a byl poslán ministerstvem průmyslu jako specialista ke spuštění rotační pece cementárny ve Štramberku u Nového Jičína, kde 27.1.1948 za neobjasněných okolností náhle zemřel a pohřben byl v Novém Jičíně.

Zvláštní je, že úmrtní list byl sepsán také již 27.1.1948 a pohřeb Ing. Vojtěcha Baudische se konal už 30.1.1948. Rakev zemřelého nesměla být však za žádných okolností otevřena.

Tak to by mohl být oficiální příběh pana Ing. Vojtěcha Baudische, ovšem nic není takové, jak se na první pohled zdá.

Ing. Vojtěch Baudisch, nadporučík v záloze, aktivně působil v československé vojenské zpravodajské službě a shromažďoval informace o čs. kolaborantech, což se mu zřejmě po válce stalo nejspíš osudným.

V roce 1920 se Ing. Vojtěch Baudisch v hodnosti poručíka setkává v Praze s pozdějším generálem Aloisem Eliášem a ve věku 60 let, kdy jiní bývají zproštěni závazků k armádě je Ing. Vojtěch Baudisch v roce 1936 v hodnosti nadporučíka v záloze, převelen k velitelství druhého sboru v Hradci Králové, kde začala pracovat jedna ze zpravodajských předsunutých agenturních ústředen.

Jejich cílem tehdy bylo zintenzivnění zpravodajské činnosti proti Německu a získávání důležitých zpráv pro obranu republiky. Jedním z opatření bylo také vytváření předsunutých agenturních ústředen, a k řízení byli pověřováni přísně prověřeni důstojníci, kteří byli vybaveni i krycími doklady. Museli působit na civilních adresách a jako krycí zaměstnání měli taková zaměstnání, která umožňovala jejich časté cestování. Proto Baudischovy cesty do Německa, a hlavně do Drážďan byly z pohledu zpravodajské služby neocenitelné, což potvrdil i historik plk. gšt. PhDr. Eduard Stehlík, který řekl, že Ing. Vojtěch Baudisch přinášel hlavně nezkreslené zprávy nacistickou propagandou.

Byl bezpochyby velice významnou a prověřenou osobou, a navíc měl vazbu na celou řadu dalších firem a lidí, kteří se pohybovali kolem dodávek armádě. Byl rovněž důležitý díky svým kontaktům z hospodářských kruhů a zároveň dávat pozor, aby v jeho cementárně nepracovali žádní nepřátelští agenti. Možnosti Vojtěcha Baudische získávat pro naši zpravodajskou službu další zajímavé informace byly možná ještě rozšířeny sňatkem jeho dcery Hildegardy s právníkem MUDr. Erhardem Felixem

Justem, sudetským Němcem, který měl velkou řadu známých na liberecku, v sudetoněmeckých kruzích, o které měla zpravodajská služba ve 30 letech vehementní zájem.

V roce 1935 pod dojmem ohrožení ze strany nacistického Německa přistoupilo Československo k výstavbě stálého opevnění, samozřejmě že všechny firmy, které dodávaly na opevnění materiál byly důkladně prověřovány a je proto logické, že člověk, který stál na tak důležitém místě jako byl ředitel čížkovické cementárny, nebude na tom jinak.

Ing. Vojtěch Baudisch se znal s brigádním generálem Josefem Bártíkem kterému, dokonce Baudischův příbuzný člen výzvědné čety Alois Absolon zachránil na Píavě život.

V roce 1940 až 41 se však na ředitele cementárny hromadily stížnosti a okresní vedoucí NSDAP v Litoměřicích, Heinz Reinwald³⁸ měl s Čížkovicemi vskutku mnoho potíží a bylo mu opakovaně z různých míst hlášeno, že vedení podniku nějak neprosazovalo zachování Německví a že neposkytuje pan Baudisch záruku, že by například při omezení podniku a různých opatření jednal vědomě ve prospěch Německa. Stále se říká také, že pan Baudisch podléhá českému vlivu a je u něj podezření ze špionáže.

Baudischův zeď MUDr. Erhard Felix Just, advokát z Liberce (1905 Broumov) svého tchána obhajoval, k čemuž existují archivní dokumenty, dopisy.

Přesto se musel Ing. Vojtěch Baudisch z Čížkovické vily, kde bydlel manažment cementárny v lednu 1941 odstěhovat. Rovněž v lednu byl JUDr. Just zbaven funkce vedoucího okresního svazu právníků v Liberci.

Práce pane Ing. Vojtěcha Baudische pokračovala i po odchodu z Čížkovic do Horních Počernic. Až osudnou se mu zřejmě staly informace z pozadí atentátu na Reinharda Heydricha, a hlavně také informace o politickém pozadí před koncem války nebo v prvních poválečných dnech.

Exhumace:

Dne 25.9.2008 na městském hřbitově v Novém Jičíně byla prováděna experty kriminalistického ústavu a vojenského ústavu soudního lékařství v Praze, exhumace ostatků pana Ing. Vojtěcha Baudische. Zvláštní bylo, že kosti lebky byly nalezeny na dvou místech což by se běžným způsobem jen těžko stalo.

Hana Eliášová antropoložka vypověděla, že kromě toho skeletu byl v době při exhumaci objeven ještě část skeletu cizího. Pro porovnání kostních pozůstatků ostatku z Nového Jičina musel být odkryt ještě jeden hrob, a to v Pilníkově, kde jsou uloženy ostatky nejmladšího syna Ing. Vojtěcha Baudische, Herberta. Ten v uniformě wehrmachtu rovněž záhadně zemřel v lazaretu v roce 1942 týden po návštěvě svých rodičů. Zdeněk Šňupárek patolog z genetické laboratoře určil dvěma metodami souvislost, která se týká mezi těmi dvěma osobami, a prohlásil, že lze s určitostí uvést, že tyto nálezy jsou shodně a jedná se o otce a syna.

Také dcera Hildegarda Boudischová umírá za nevysvětlitelných okolností z prvního na druhého srpna 1945. Její původní úmrtní list se údajně také ztratil a její další úmrtní list byl napsán až v roce 1950.

Veškeré podrobnosti o dalších osudech rodiny se můžeme dozvědět z dokumentu Ing. Herberta Absolona „Pěšáci tajné fronty“.

Hrob Vojtěch Baudisch

³⁸ Informace: Ing. Herbert Absolon

Autor: Radomír Roup, 12.06.2013

Umístění: Pilníkov, Ke Hřišti, hřbitov

Nápis:

Ing. VOJTĚCH BAUDISCH *7.9.1876 +27.1.1948
ŘED. CEMENTÁRNY ČÍŽKOVICE 1923–1940
NPOR. V ZÁL., SPOLUPRACOVNÍK
ČS. VOJ. ZPRAV. SLUŽBY GEN. FR. MORAVCE

Poznámka:

Centrální evidence válečných hrobů: je evidován, CZE-5214-33150³⁹

Tento dokument vznikl za podpory Ing. Herberta Absolona, za které mu patří neskonale poděkování. Díky jeho vytrvalosti se zde můžeme dozvědět podrobnosti ze zákulisí druhé světové války a jejího konce, které nám mělo být utajeno.⁴⁰

Želechovice za okupace

Nyní si zde na jednom případě, který se udál roku 1938 v Želechovicích, ukážeme, jak je historie vrtkává a že každý má svou pravdu alespoň ze svého úhlu pohledu. Tento jeden případ popisují tři různí pozorovatelé. Máme tady ukázkou z četnického hlášení, výpověď syna oběti a zápisky německého kronikáře.

Novotný, nadšený český vlastenec, byl trnem v oku Němcům. On byl také morálním i finančním podporovatelem českého živlu v Želechovicích i v Čížkovicích. Když obsadila německá vojska Želechovice, byly všude vyvěšeny prapory s hákovým křížem. Dne 19. října se stáhla německá vojska ze Želechovic a tu se ihned po celé vsi rozneslo, že Želechovice budou ze záboru vyňaty.

Snad poslední místní žijící pamětník této události p. František Petřík ze Želechovic vzpomíná: „*Stalo se tak u naší stodoly za obcí Želechovice. Policisté (Karel John, strážm. stát. policie Vladimír Skoták, strážm. stát. policie František Hořejš a svob. v záloze Jan Jungwirth) přijeli do Želechovic na motocyklech z Chotěšova, poté co občané Želechovic p. Novotný, Mrňák, Zuna a Limberk strhávali Němcům v Želechovicích vyvěšené říšské vlajky, neboť Želechovice, na rozdíl vedlejší obce Čížkovic, po záboru zůstaly české. Němci si to samozřejmě nenechali líbit a spěchali pod ochranná křídla německé branné moci do Čížkovic. Jejich soukmenovci v německých uniformách je nenechali na holičkách a hranice, ne hranice, najeli do Želechovic, kam se mezitím dostavily věc vyšetřit československé orgány. Němci, kteří měli jak výraznou početní převahu, tak převahu ve výzbroji, jim nedali šanci a ihned bez varování po nich začali střílet. Policisté začali utíkat a schovali se za stodolou za obcí. Němci je bohužel objevili a bez milosti kulometnou střelbou u zdi stodoly, postříleli. Jednomu z policistů se snad podařilo na motocyklu ujet. Němci rovněž chytili p. Novotného, kterého zastřelili za jeho stodolou a*

³⁹ <https://www.vets.cz/vpm/13581-hrob-vojtech-baudisch/>

⁴⁰ <https://uloz.to/file/qOjLzQhOFtoe/pesaci-tajne-fronty-2010-720x404-xvid-2pass-rbbs-avi>
<http://ezpravodaj.pocernice.cz/mohly-skoncit-pocernice-jako-lidice/>

*jeho mrtvé tělo zneuctili kopáním. Posléze Želechovice připadly Německu rovněž a stodola nesla známek po střelbě cca ještě před 15- ti lety, než byla omítnuta.*⁴¹

Z dopisu O.N., tehdy Želechovice. (Oldřich Novotný)

Vydalo Křesťanskosociální hnutí ve spolupráci Kruhem občanů ČR vyhnaných v r. 1938 z pohraničí jako svou 196. publikaci určenou pro vnitřní potřebu vlasteneckých organizací. Praha, leden 2007.⁴²

Od roku 1924 jsme žili v Želechovicích, okres Litoměřice. Vlastnili jsme tam hospodářství o výměře 125 ha, otec byl starostou obce, předsedou SK Viktorie Čížkovice, starostou čížkovického Sokola, členem celé řady českých spolků, a hlavně podporovatelem různých akcí – besídek, divadelních představení, akademií, plesů, šibřinek atd. Prosadil stavbu české školy v Čížkovicích s podporou předsedy vlády pana Malypetra, jehož byl přítelem.

Těžko se dá vylíčit nenápadná práce českých nadšenců v pohraničí a bylo zarážející, že někteří lidé v neobsazené části Čech komentovali náš příchod slovy „Kdybyste se k nim chovali přátelsky, tak jste tam mohli zůstat“. I tito lidé později dospěli k názoru, že se s těmi „hodnými“ Němci velice těžko vychází.

Až do příchodu Henleina do politiky bylo soužití s Němci bezproblémové, neboť v naší obci žilo 5-6 německých rodin, z nichž v té době ještě ne všechny věděly, zda jsou praví Němci.

Např. v sousedních Úpohlavech nebyl v době sčítání ani jeden Němec, zato v Čížkovicích, kde byla cementárna v německých rukou, bylo 50 % Němců, ale zase polovina z české mámy.

Želechovice zabrali Němci, ale všechna pole zůstala v neobsazené části. Asi po týdnu se německé vojsko stáhlo a nato povolali místní Češi české vojáky z Úpohlav. Ti se ještě ani nezabydli a již tu byli němečtí vojáci z Čížkovic, kteří bez upozornění začali do českých obránců střílet. Ti se s mým otcem kryli ve stodole, ale neubránili se několikanásobné přesile a můj otec a tři vojáci padli.

Matka utekla do Siřejovic, odkud ji dovezl jeden známý do Nučnic, kde měla rodiče, my děti jsme byly už předtím odvezeny k Českému Brodu, k otcově neteři.

S vydáním otcovy mrtvolky dělali velké potíže, jen zásluhou MVDr. Nádvorníka, který v tu dobu sloužil na vojně a ovládal perfektně němčinu tak, že postavil do pozornosti i německé důstojníky, byla tato záležitost vyřízena. Čížkovický pohřebák okradl otce i o jeho zlatý zubní můstek.

V Želechovicích jsme zanechali všechn živý a mrtvý inventář včetně zásob a z 15 ha neskližené řepy. Živý inventář činil 70 ks krav, 4 páry koní, 3 páry volů, 30 ks prasat a drůbež. Když jsme se v květnu 1945 vrátili, nebylo zvířat ani polovina a zásoby žádné. Samozřejmě, že všechny osobní věci byly rozkradeny. Během války byla matka několikrát volána na kladenské gestapo, kde ji nutili, aby statek prodala, ale zřejmě to bylo nějak zamotané, neboť od roku 1940 nám byl statek gestapem zkonfiskován. Odškodnění jsme nedostali žádné, byli jsme však rádi, že při vyhnání po nás nestříleli.

Do Želechovic jsme se vrátili po osvobození. Na statku byla velká skupina Němců z Východního Pruska (cca 5 osob), ti chtěli odjet do Německa, ale museli se zase vrátit, neboť jim Rusové sebrali koně.

Ještě bych uvedl, že za války žil na našem statku s rodinou nějaký Suhren, a ten zřejmě neunesl porážku, tak zastřelil manželku, dceru, psa i sebe. Tak to bylo v mnoha případech, kdy Němci tvrdí, že byli Češi zastřeleni. Neznám případ z dalekého okolí, že by někdo sudeťáka zastřelil, i když oni by v roce 1938 nejraději postříleli polovinu Čechů, jak byli Henleinem zfanatizováni. Oni se vždy cítili nadlidmi, a těžko to pochopí ten, kdo to neprožil.

Přepadení Němců Čechy v Želechovicích

V úterý, 19.10.38 bylo ze Želechovic staženo německé vojsko.

U Čechů to určitě vzbudilo dojem, že Želechovice zůstaly neobsazené. Krátce poté se dala dohromady nějaká česká banda pod vedením statkáře a dřívějšího starosty Novotného a začala vyhrožovat německému obyvatelstvu a strhávat vlajky s hákovými kříži. Německé obyvatelstvo, které se sotva

⁴¹ <http://www.policie.cz/clanek/vzpominka.aspx>

⁴² www.ksl.wz.cz, http://www.ksl.wz.cz/Vyhnaní_4.htm

zotavilo z nepokojů minulých týdnů, uprchlo. Němečtí celníci z Čížkovic byli o tomto vyrozumění a přišli okamžitě na pomoc. Bylo jich celkem pět mužů včetně celního sekretáře Frankeho. Opětovali palbu a zatlačili Čechy za demarkační linii. Přitom byl Novotný, Frankem zastřelen.

Dále byli usmrceni dva čeští státní policisté a jeden český voják. Jeden další státní policista byl těžce zraněn a zemřel při převozu do nemocnice. Na německé straně nebyl ani jeden mrtvý, ani jeden zraněný.

Hned na to bylo provedeno v Želechovicích přísné prohledání domů po podezřelých osobách a byla provedena četná zatýkání. Rychlý a na cíl zaměřený zákrok německé celní hraniční ochrany pravděpodobně vzal Čechům navždy odvahu k dalším šarvátkám.

Dr. Frick

Ve čtvrtek, 20. října přijeli říšský ministr Dr. Frick a župní vedoucí Hans Krebs do Želechovic, aby osobně převzali hlášení o oněch smutných událostech.

Říšský ministr Reinhardt

Ve středu, 26. října navštívil státní sekretář Reinhardt služebnu celní hraniční ochrany v Čížkovicích – Želechovicích,

a vyslovil statečným celníkům dík a uznání za jejich odvážný a rozhodný zásah na ochranu německých soukmenovců.

Vzpomínka na strážníka Karla Johna

Dne 19.10.2009 si příslušníci Policie ČR připomněli první oběti nacistické zvůle, nejen z řad příslušníků bezpečnostních sborů, ale celého Jičínska vůbec, jíž se stal policejní pomocný strážník John Karel z Jičína, příslušník Stráže obrany státu, sloužící u 4. praporu – Litoměřice, který byl dne 19.10.1938 popraven, zastřelením Němci v katastru obce Želechovice (část obce Čížkovice, okr. Litoměřice). Karel John se narodil 9.10.1910 v Jičíně, bytem Jičín, Husova tř. čp. 99, po ukončení 5 tříd obecných, 3 tříd měšťanských, 2 tříd živnostenské školy pokračovací se vyučil u fy Šmejc a spol. typografem, kde pracoval 5 let. Vojenskou presenční službu u vykonal Hraničářského praporu č. 2 v Trutnově od 1.10.1930 do 9.3.1932. Žádost k tehdejší státní uniformované policii si podal dne 16.3.1937, byla kladně vyřízena a dnem 31.1.1938 byl přijat a ustanoven pomocným zřízencem strážní služby uniformovaného strážního sboru u policejního ředitelství v Praze (č.j.B-4210-27/12-37-P, ze dne 20.1.1938). Od 31.1.1938 do 28.8.1938 absolvoval cvič. školu pomocných zřízenců strážní služby s prospěchem velmi dobrým a praktický výcvik a dne 24.3.1938 složil služební přísahu. Od 1.7.1938 byl mu Oběžníkem ministra vnitra č. B3500-23/5-38-P, ze dne 29.5.1938, změněn úřední titul na policejní pomocný strážník a bylo mu přiděleno služební číslo 1653. Výměrem zemského úřadu v Praze pod č. 3309/1 odd. 20b/38, ze dne 22.8.1938 byl přeložen k státnímu policejnímu úřadu v Litoměřicích a podle Vládního nařízení č. 270 Sb. z a n. byl výměrem okresního úřadu v Litoměřicích, ze dne 13.9.1938 čísl. 735 dův. 1938, určen za příslušníka SOS v Litoměřicích a ve smyslu Výnosu ministra vnitra č. 2140-13/11-36 vzat do přísahy dne 14.9.1938. (ABS, Brno - Kanice, fond personální spisy, č. 37482.)

Karel John byl za široké účasti veřejnosti pohřben v rodinné hrobce v Jičíně, která se nachází za vchodem do hřbitova ul. Raisova. Jeho oběť připomíná i pamětní deska Sokola v Jičíně na ul. Husova. Karel John se svými druhy splnili bezesbytku služební přísahu, k níž se zavázali a položili své životy na piedestal vlasti, jako jedni ze stovek obětí z řad příslušníků policie a četnictva v dobách německé okupace Československa.⁴³

⁴³ por. Bc. Josef Kracík, <http://www.policie.cz/clanek/vzpominka.aspx>

A jak to tak bývá a myslíte si, že se již nedá k danému tématu nic nového objevit přijde vždy jedna malá náhoda ze sta a postaví vás do zcela nového světa.

Tak jsem také potkal v roce 2021 v Milešově na slavnostech jednu paní učitelku z lovosického gymnázia.

Paní učitelka Mgr. Vlasta Karfíková mi zprostředkovala nahrávku s výpovědí jejího dědy pana Bohumila Hajného (nar. 1925), který jí vyprávěl příběh o svém zastřeleném strýci u Želechovic.

Pan František Petřík ze Želechovic sice vzpomíná na svobodníka v záloze Jana Jungwirtha, ale udává, že tehdy přijeli do Želechovic na motocyklech z Chotěšova.

Nyní zde máme zcela novou výpověď jednoho člena z Jungwirthovi rodiny.

Vzpomínka na Jana Jungwirtha

Jan Jungwirth pocházel z Teplic a původním povolání byl sklář. Jako mnoho dalších i on byl povolán k tehdejší mobilizaci.

Svobodník Jan Jungwirth, byl se svým vojenským družstvem tehdy ubytovaný ve stodole v Úpohlavech. Neustále se diskutovalo o tom, že Želechovice na rozdíl vedlejších Čížkovic, měly zůstat české. Přesto v Želechovicích viselo plno německých vlajek s hákovými kříži, a tak se Jan vydal na popud místních Čechů ze Želechovic s několika vojáky tyto vlajky strhat.

Avšak se kdesi vzal kulomet, který začal střílet a Jana spolu ještě s jedním vojákem tam zastřelili.

Jan Jungwirth měl vojenský pohřeb a in memoriál byl povýšen na desátníka.

Jeho rodina měla kvůli strýci později problémy a neustále chodili k výslechu. neuznali ho jako hrdinu kvůli nevydání rozkazu

U soudu, který proběhl nebyl Jan Jungwirth uznán jako hrdina kvůli tomu, že k takové akci nebyl vydán žádný rozkaz od svých nadřízených a že vše činil ze své vůle.